

REFERENCES

1. Bilousova, L. I. (2008). Potencial kompyuternogo testuvannya. [Potential of computer testing]. Kharkiv.
2. Kolomiets, V. S. (1999). Iгры v strukturi profesijnoyi pidgotovky [Games in the structure of professional training]. Kyiv.
3. Smyrnova-Trybulska, Ye. M. (2007). Dystancijne navchannya z vykorystannyam systemy MOODLE. [Distance learning using the MOODLE system]. Kherson.
4. Tarnopolskii, O. B. (2011). Dilovi igry u navchanni inozemnyh mov dlya specialnyh cilej u vyshchij shkoli. [Business games in teaching foreign languages for special purposes in high school]. Chernihiv.
5. Tregubenko, O. M. (2013). Derzhavny zaklad. [State treasury]. Luhansk.
6. Yatsenko, V. (2002). Systema kontroly ta ocinyuvannya navchalnyh dosyagnen uchniv. Istorychnyj aspekt. Geografiya ta osnovy ekonomiky v shkoli. [The system of control and evaluation of students academic achievements. Historical aspect. Geography and basics of economics at school]. Ukraine.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БІЛОУСОВ Артем Віталійович – викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: методика викладання англійської мови у закладах вищої освіти, впровадження інноваційних педагогічних методів навчання і передового досвіду викладання.

БАБАК Ганна Сергіївна – викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: інноваційна діяльність керівника сучасного закладу вищої освіти, методики викладання, організації навчального процесу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BILOUSOV Artem Vitaliiiovych – Teacher of the Department of Foreign Languages of the Kharkiv National University of Internal Affairs.

Circle of scientific interests: Methods of teaching English in higher education institutions, the introduction of innovative pedagogical methods of training and best practices of teaching.

BABAK Ganna Serhiivna – Teacher of the Department of Foreign Languages of the Kharkiv National University of Internal Affairs.

Circle of scientific interests: innovative activity of the head of the modern institution of higher education, teaching methods, organization of the educational process.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2021 р.

УДК 378.22(410)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-195-199

ДЗЮБА Маргарита Ігорівна –

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин

Хмельницького національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8077-5532>

e-mail: fmv.margo@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У зв'язку з напруженими подіями в політичному і соціальному житті в Європі, увагу британських політологів, економістів та соціологів звернено до проблеми професійної підготовки фахівців-міжнародників, що виявляє особливу зацікавленість західного суспільства питаннями виховання інтелектуальних ресурсів з новим мисленням, які знаються на сучасній економіці і політиці на експертному рівні. Підвищені вимоги спричинили істотні зміни стандартів професійної підготовки міжнародників у Великій Британії, а отже, перегляд принципів, концептуальних основ і змісту професійної підготовки бакалаврів.

Упродовж останнього десятиріччя перед Україною постали різноманітні виклики,

зокрема політичного та економічного характеру. Разом із проголошенням проєвропейського вектору спостерігаємо уповільнений темп прийняття нової законодавчої бази, децентралізації влади, розвитку економічної та соціальної сфер тощо. Подолання цих викликів неможливе без використання знань, умінь і навичок висококваліфікованих фахівців, здатних розв'язувати як стратегічні, так і тактичні професійні завдання. Власне тому особлива увага сучасного суспільства звернена до професійної підготовки фахівців, що реалізується в умовах ступеневості вищої освіти України.

Варто зауважити, що розвинуті країни світу володіють ефективними системами професійної підготовки майбутніх міжнародників. Серед таких країн Велика

Британія, науковці та освітяни якої формують міжнародний корпус експертів, задіяних у проектах з розвитку політики в галузі освіти, проведенні досліджень, підготовки звітів та доповідей про розвиток освіти у міжнародному освітньому просторі, основною метою яких є гармонізація професійної підготовки фахівців відповідно до сучасних тенденцій міжнародного простору вищої освіти. Класичні університети Великої Британії мають міжнародний імідж і очолюють різноманітні світові рейтинги закладів вищої освіти (World Reputation Rankings, 2019; QS Higher Education System Strength Rankings, 2019), що свідчить про затребуваність підготовлених ними фахівців на ринку праці, відповідність освітніх програм запитам суспільства та інтересам споживачів освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових, аналітичних та інформаційних джерел показує, що в даний час проблема професійної підготовки бакалаврів в області міжнародних відносин активно вивчається британськими вченими. Особливий внесок внесли дослідження в рамках конструктивістського підходу і теорії когнітивізму (Л. Дарлінг-Хаммонд, Б. Фенімор, Р. Цваан, К. Джерджен, Е. Глазерсфельда, К. Сван), теорії раціонального вибору (С. Бішер, Л. Готфредсон). Х. Брюгельман, А. Вагнер, І. Уайлі розробили принципи відкритості, безперервності і випереджаючого розвитку вищої професійної освіти. Погляди вищезазначених вчених стали основою для розробки нової концепції професійної підготовки фахівців в області міжнародних відносин у Великій Британії.

Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців міжнародників також висвітлювали вітчизняні науковці І. Брандбура, К. Істоміна, О. Тарасова, В. Третько, Н. Мука та ін.

Мета статті – визначити методологічні основи професійної підготовки бакалаврів міжнародників у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивна необхідність інноваційного розвитку британського суспільства в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, інтернаціоналізації і глобалізації економіки; створення нових наднаціональних економічних і політичних структур; формування міжнародних правових актів глобального характеру; розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій – ці та інші фактори привели до розвитку нової концепції професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин у Великій Британії.

Концептуальною основою такої теорії стали положення таких сучасних навчань, як теорія конструктивізму, теорія розвитку на основі особистісно-орієнтованого навчання, теорія інтелектуального, людського і культурного капіталу, теорія кар'єрних орієнтацій, теорія раціонального вибору, ідеї інтеграції науки і виробництва, ідеї відкритої і безперервної освіти [5].

В першу чергу, професійна освіта фахівців в області міжнародних відносин у Великій Британії розглядається в руслі конструктивістського підходу (Л. Дарлінг-Хаммонд, К. Сван), де професійна підготовка сприймається як активний процес побудови знання на основі особистого досвіду. При конструктивізмі знання розглядаються як тимчасова, соціальна і культурна категорія (Дж. Брукс, М. Брукс, Б. Фенімор), а людина є самостійним суб'єктом формування своїх знань [5]. Реорганізація навчального процесу на основі конструктивізму набула істотних змін в суспільному розумінні цілей професійної підготовки міжнародників і реформування її методів. Процесуальний аспект професійної підготовки повинен бути заснований на таких поняттях, як компетентність, самоусвідомлення і самореалізація.

Вчені вказують, що конструктивізм, в найширшому сенсі, є теорією пізнання. Відповідно до цієї теорії, майбутніх фахівців в області міжнародних відносин необхідно спонукати генерувати нові ідеї, залучаючи їх при цьому в процес активного пізнання і досягнення результату через співпрацю. Акцент ставиться на свідомому засвоєнні знань. В цих умовах роль викладача полягає в наданні необхідної допомоги і заохочень студентів в пошуку нових знань. Основними принципами організації навчального процесу на основі ідей конструктивізму є позиція студентів як суб'єктів викладання і навчання; осмислення і розуміння цілей і методів навчання самими студентами; організація навчання відповідно до соціального і культурним контекстом навчальної ситуації; організація навчання в формі спілкування в малих групах; формування психологічно сприятливих соціальних відносин всередині групи, спрямованих на досягнення спільної мети викладання і навчання і науково-дослідницької діяльності [4].

Визначено, що фахівець в області міжнародних відносин розглядається в якості активного учасника соціальних, політичних, економічних та міжнародних процесів, здатного надати критичні оцінки та володіє навичками аналізу на практиці. Науковці Великої Британії вважають, що в процесі

навчання, відповідно до теорії конструктивізму, студент спирається на знання, навички, а часом і помилкові погляди, які він набув раніше [4].

Підаючи аналізу різні ситуації, студент збагачує свій досвід, усвідомлює кінцеву мету своєї навчальної та науково-дослідної діяльності. Таким чином, актуалізація власного досвіду студента, під час вирішення навчальних завдань, моделювання реальних ситуацій в процесі навчання, критичний аналіз проблем (життєвих, практичних, професійних, і т.д.) буде сприяти підвищенню ефективності процесу професійної підготовки та відповідних компетенцій.

У процесі навчання майбутні спеціалісти формують загальні та професійні компетенції.

Серед загальних компетенцій можна виокремити:

- вміння цілісно розглядати ситуації та процеси сфери міжнародних відносин;
- застосовувати методи дослідження й аналізу ситуації на міжнародній арені;
- здатність до професійної ініціативи та відповідальності за результати професійної діяльності;
- креативність;
- емоційний інтелект, індивідуальні навички та вміння критично мислити; спроможність до професійної взаємодії, професійної відповідальності тощо [3].

До професійних компетенцій слід віднести:

1) організаційно-адміністративні (здатність проаналізувати процес прийняття рішень з питань міжнародних відносин, здатність працювати у колективі, вміння здійснювати управлінську функцію і виконувати доручення у рамках професійної діяльності, вміння і навички діловодства, а також ведення переговорів іноземними мовами тощо);

2) проектні (здатність аналізувати конкретні ситуації міжнародних відносин, навички презентації інформації на міжнародно-політичну тематику в усній і письмовій формі);

3) виробничо-аналітичні (здатність до формування стратегії аналітичного дослідження і планування міжнародної діяльності, здійснення оцінки ризиків, роботи із засобами масової інформації, розвиток професійного спілкування, вміння опрацьовувати необхідний інформаційний матеріал і робити обґрунтовані висновки для того, щоб орієнтуватись у сучасних тенденціях світового політичного розвитку, розуміння основ регулювання міжнародних конфліктів тощо), які є основою формування інструментарію для практичної професійної

діяльності із застосуванням когнітивних, технологічних, лінгвістичних та комунікативних умінь [3].

Бакалавр-міжнародник також повинен володіти такими загальнокультурними компетенціями, як: уміння системно мислити, виявляти міжнародно-політичні і дипломатичні сенси і значення проблем, що потрапляють у фокус професійної діяльності; готовність використати у професійній діяльності методи прикладного політичного аналізу міжнародних процесів; готовність до прийняття відповідальності за свої рішення у рамках професійної компетенції, здатність приймати нестандартні рішення у проблемних ситуаціях; креативність мислення, професійна ініціатива, ініціація позитивних змін; готовність перейняти на себе відповідальність і проявити лідерські якості тощо [3].

Одним з важливих напрямків професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин є їх підготовка до майбутньої професійної кар'єри. Важливим аспектом вирішення цієї проблеми є вивчення кар'єрних орієнтацій, які в значній мірі визначають їх професійне майбутнє.

Наше дослідження показало, що провідні принципи професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин у Великій Британії були побудовані на основі п'яти відомих теорій американських вчених: теорія «кореспондентного умовиводу» Е. Джонсона та К. Девіса, теорія професійного вибору Дж. Холланда; теорія професійного розвитку Д. Сьюпера, теорія вибору Готтфредсона, а також соціальна когнітивна теорія кар'єри. Їх використання в теорії та практиці підготовки міжнародників вплинуло на розробку змісту професійної освіти, вибір технологій навчання, обґрунтування типології бакалаврських програм [6].

Особливий внесок внесла концепція теорії раціонального вибору. Відповідно до неї для міжнародних відносин характерні невизначеність, хаотичність, а також так званий людський фактор. Необхідність створення такої концепції, яка не тільки не нехтує, але і дозволяє в якійсь мірі враховувати параметри «індивідуальної» поведінки в наукових дослідженнях, привело до формулювання концепції раціональної поведінки. Ця теорія бере за аксіому положення про раціональність поведінки людини, яка екстраполюється на раціональність дій держав та інших громадських інститутів [6].

Основні принципи раціоналізму наступні: люди у будь-якій своїй діяльності мають певні цілі, яких вони намагаються досягти, люди в своїй діяльності мають

свободу вибору, хоча будь-яка ситуація має обмежену кількість варіантів її рішення; люди вибирають ті дії, які допоможуть їм досягти своїх цілей. Визначальною рисою цієї концепції є спроба максимально спростити реальність і абстрактні моделі ситуацій з метою вирішення проблеми взаємодії учасників міжнародного процесу.

Теорія раціонального вибору, звичайно, не є досягненням теорії міжнародних відносин і політичних наук. Ця соціальна концепція використовується для вирішення багатьох проблем взаємодії людей і має широкий спектр застосування. Позитивним аспектом цієї концепції є простота формулювання припущень, що дозволяє доказово використовувати її в рамках різних наук.

Професійна підготовка бакалаврів в галузі міжнародних відносин ґрунтується також на принципах когнітивізму. Об'єктом когнітології є людське знання, його структура та функції, методи освіти. Когнітологія об'єднує досвід багатьох наук, таких як лінгвістика, психологія, антропологія, неврологія, штучний інтелект, філософія і т.д. Розвиток теорії сучасного когнітивізму як єдності філософії і когнітивних наук пов'язано з питаннями вчення і навчання, об'єднують в собі психологічні і педагогічні дослідження. В аспекті когнітивного підходу процес навчання бакалаврів міжнародних відносин спрямований на вирішення таких питань, як сприйняття, пізнання і розуміння реальності; пояснення пізнавальних процесів і механізмів, за допомогою яких забезпечується адекватна адаптація до сучасної дійсності міжнародних відносин [6].

У другій половині ХХ століття з розвитком всіх сфер суспільства з'явилися нові ідеї, якими скористалися в методології британської освіти.

Серед них важливе місце належить ідеї відкритості вищої освіти, ідея демократизації освіти, ідея безперервної освіти (на протязі усього життя), ідея випереджального розвитку вищої освіти.

Ідеї відкритості лягли в основу реформування вищої освіти у Великобританії у другій половині 70-х років ХХ століття. Теоретичний аналіз літератури показав, той факт, що феномен відкритого навчання вперше з'явився саме в університетах Великобританії.

Досить успішним можна назвати розуміння відкритості в роботах Х. Брюгельмана, який визначає поняття «відкритість» на основі порівняння між моделями «відкритих» і «закритих» навчальних програм. Він виділяє основні характеристики відкритого освітнього

процесу, а саме: відкритість процесу розробки, інструментальну відкритість, нормативну відкритість, дидактичну мінливість, відкритість змісту, відкритість освітнього успіху.

Таким чином, відкритість є специфічною характеристикою освіти бакалаврів міжнародних відносин, яка відображає їх здатність сприймати зміну особистості і навколишнього середовища для подальшого саморозвитку.

Поряд з ідеєю відкритості ідея «залученості» стає все більше важливою, розвиток якої супроводжується демократичними процесами західного суспільства після Другої світової війни. Термін «залученість» можна розглядати за рівнем (установи, групи, системи освіти), контексту (правовому, особистому, освітньому і т.д.) і по відношенню до кого він використовується (бакалаврам, викладачам, роботодавцям, суспільству). В цьому дослідженні, ми розглядаємо «залученість» як участь викладачів, роботодавців, студентів і суспільства в процес прийняття рішень, які стосуються всіх аспектів професійної підготовки міжнародників. Ідея «залученості» розвивалася як альтернатива технократичному підходу, відповідно до якого студент має певні знання, інформацію і може вибирати одне з можливих рішень. Однак практика показала недосконалість такого підходу. Слід підкреслити, що реалізація ідеї «залученості» в навчальному процесі спонукає до збільшення інновацій у вищій освіті [6].

Інформаційний виклик, розвиток науки, проблема забезпечення якості освіти призвели до появи і розвитку ідеї безперервної освіти як засобу подолання соціальних та освітніх проблем. У сучасній британській педагогіці суть концепції «безперервної освіти» розкривається в таких термінах, як «постійна освіта», «додаткова освіта» [2].

Безперервна освіта є вже не просто одним з аспектів професійної підготовки і перепідготовки, вона стає основним принципом всієї освітньої системи. Стратегія розвитку безперервної освіти базується на таких принципах: придбання нових знань і навичок; збільшення інвестицій в «людські ресурси»; впровадження інноваційних методів навчання; розробка нової системи оцінки якості освіти; забезпечення безкоштовного доступу до освітніх послуг, консультування і надання консультаційних послуг.

Перспективи розвитку системи безперервної освіти університету пов'язані з необхідністю підготовки фахівців як суб'єктів виробництва і громадянського суспільства нового століття. У контексті ситуації і

поставленої задачі останнім часом заговорили про настання епохи технологічної сингулярності розвитку багатьох галузей життєдіяльності людської спільноти [2].

У зв'язку з цим багато дослідників справедливо вважають, що такий сценарій розвитку наукових досліджень в найближчі десятиліття змусить едукативну систему вийти на якісно новий рівень підготовки фахівців-міжнародників. Це будуть професіонали, що володіють широким спектром компетенцій в своїй діяльності.

Стратегічні напрямки розвитку системи професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин повинні враховувати довгострокові цілі і прагнути до моделі сталого та безпечного розвитку. На думку британських науковців, перспективна система професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин повинна володіти новими якостями, в тому числі передовим характером вищої освіти. Таким чином, нові концептуальні ідеї професійної підготовки міжнародників у Великій Британії припускають не тільки отримання фундаментальних знань з нових і перспективних галузей науки і техніки, що забезпечують високу професійну мобільність і конкурентоспроможність бакалаврів, але, в першу чергу, здатності пристосовуватися до нових технологій і швидко мінливих соціальних процесів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Узагальнення результатів британських наукових досліджень призвело до створення нової концепції професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин. Вона заснована на таких сучасних теоріях і ідеях, як теорія конструктивізму і когнітивізму, теорії раціонального вибору; ідеї освіти, інтеграції науки, відкритій безперервній освіті.

Концептуальні ідеї професійної підготовки бакалаврів в області міжнародних відносин є незалежними, взаємопов'язаними, постійно розвиваються та здатні змінити освітній процес.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Мукан Н. В., Істоміна, К. Ю. Методологія дослідження професійної підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин в університетах Канади. Молодий вчений. 2016. 12 (39). С. 468–471.
2. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект. // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.Я.Зязюна / Київ: Вид-во "Віпол". 2000. 636 с.
3. Третько В. В. Загальна характеристика сучасної системи професійної підготовки магістрів

міжнародних відносин у Великій Британії [Текст] / В. В. Третько // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2015. № 1 (45). С. 33–41.

4. Glasersfeld, E. Aspects of Radical Constructivism and its Educational. 2015. [Електронний ресурс]. http://carbon.cudenver.edu/~mryder/itc_data/constructivism.html.

5. Palgrave Macmillan, Swan K. A. Constructivist model for thinking about learning online. Needham, MA: Sloan. 2005. 195 p.

6. Zwaan, R., Pecher, D. Introduction to Grounding Cognition. Cambridge: Cambridge university press. 2008. 171 p.

REFERENCES

1. Mukan, N. V., Istomina, K. Yu. (2016). *Metodolohiia doslidzhennia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u haluzi mizhnarodnykh vidnosyn v universytetakh Kanady*. [Methodology for the study of professional training in international relations at Canadian universities]. L'viv.
2. Nychkalo, N. H. (2000). *Neperervna profesiina osvita: mizhnarodnyi aspekt*. [Continuing professional education: international aspect]. Kyiv.
3. Tretko, V. V. (2015). *Zahalna kharakterystyka suchasnoi systemy profesiinoi pidhotovky mahistriv mizhnarodnykh vidnosyn u Velykii Brytanii*. [General characteristics of the modern system of professional training of masters of international relations in Great Britain]. Sumy.
4. Glasersfeld, E. (2015). Aspects of Radical Constructivism and its Educational. Massachusetts.
5. Palgrave Macmillan, Swan, K. A. (2005). Constructivist model for thinking about learning online. Needham.
6. Zwaan, R., Pecher, D. (2008). Introduction to Grounding Cognition. Cambridge.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЗІУБА Маргарита Ігорівна – старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: розвиток освітнього процесу в галузі міжнародних відносин; теорія, практика та концептуальні ідеї професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин у Великій Британії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DZIUBA Marharyta Ihorivna – senior lecturer at the Department of International Economic Relations, KhNU.

Circle of scientific interests: development of the educational process in the field of international relations; theory, practice and conceptual ideas of professional training of bachelors of international relations in Great Britain.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2021 р.